

BOSHLANG'ICH SINFDA ANOMAL BOLALAR UCHUN INKLYUZIV TA'LIM TAMOYILLARI

Usmonchayeva Shaxnoza Maxambetjanovna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
“Boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedrası o'qituvchisi
shaxnozausmonchayeva@gmail.com

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15255989>

Annotatsiya. Ushbu maqolada hozirgi bosqichda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari haqida savol tug'iladi. Tuzatish va pedagogik jarayonni qurishning defektologik printsiplari asosida umumiy ta'lim tizimini rekonstruksiya qilish zarurati bayon qilinadi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, maxsus ta'lim, anomal bolalar, defektologik tamoyillar, tuzatish-pedagogik jarayon, tuzatish, kompensatsiya.

Boshlang'ich sinfdan anomaliyaga ega (ya'ni jismoniy, aqliy yoki hissiy rivojlanishida farqlari bo'lgan) bolalar uchun inklyuziv ta'lim joriy etilishi -ularning jamiyatga to'liq qo'shilishlari va sifatli ta'lim olishlarini ta'minlaydi. Quyida boshlang'ich sinfdan inklyuziv ta'limni samarali tashkil qilish uchun asosiy tamoyillar keltirilgan:

1. Inklyuzivlik va teng imkoniyatlar

Har bir bola, nogironligidan yoki rivojlanishidagi farqlardan qat'i nazar, o'qish huquqiga ega. Ta'lim muassasalari barcha o'quvchilar uchun ochiq bo'lishi kerak.

2. Individual yondashuv

Har bir bolaning ehtiyojlariga qarab o'quv rejaları moslashtiriladi. Maxsus ehtiyojlarga ega bolalar uchun mos o'quv uslublari, texnologiyalar va qo'llab-quvvatlash xizmatlari taklif qilinadi.

3. Hamkorlikda o'qitish. Oddiy sinf o'qituvchisi va maxsus pedagog (defektolog, logoped) birga ishlaydi. Ota-onalar, psixologlar, hamshiralar va boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik muhim.

4. Ijtimoiylashuv va hurmat. Barcha o'quvchilar bir-biriga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, birgalikda o'qib, o'ynashi kerak. Nogironlikni kamchilik emas, farqlilik deb qabul qilish madaniyatini shakllantirish muhim.

5. Moslashtirilgan muhit. Sinf xonasi, o'quv jihozlari va maktab infrastrukturallari barcha bolalar uchun qulay va xavfsiz bo'lishi lozim. Harakat cheklovli yoki eshitish ko'rishda muammosi bor bolalar uchun maxsus jihozlar zarur.

6. Ijobiy motivatsiya va qo'llab-quvvatlash. Bolalarda o'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, ularni muvaffaqiyatga rag'batlantirish muhim. Ijobiy baholash, muvaffaqiyatlarini e'tirof etish kerak.

7. Davomiy monitoring va baholash. Har bir bolaning o'sishi va rivojlanishini doimiy kuzatish. Standart testlardan tashqari, individual yutuqlarni ham hisobga olish.

Boshlang'ich sinfdan anomal bolalarni o'qitish — bu o'ziga xos yondashuv, sabr-toqat va puxta tayyorgarlikni talab qiladigan murakkab, lekin juda muhim jarayon. Anomal bolalar deganda jismoniy, aqliy, hissiy yoki nutq rivojlanishida turli cheklovlarga ega bo'lgan bolalar tushuniladi. Ularni umumiy ta'lim muhitida o'qitish uchun maxsus tamoyillar, usullar va shart-sharoitlar zarur.

Boshlang'ich sinfdan anomal bolalarni o'qitish — bu o'ta mas'uliyatli va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan jarayon bo'lib, har bir bolaning o'ziga xos ehtiyojlarini inobatga olgan holda amalga oshirilishi zarur. Bu yo'nalishda ta'lim tizimi bolaning imkoniyatlarini maksimal

darajada rivojlantirish, uni ijtimoiy hayotga moslashtirish va teng huquqli ishtirokchiga aylantirishni ko'zlaydi.

Anomal bolalarni o'qitishda individual yondashuv, maxsus metodika va texnologiyalar, mehrga asoslangan muhit, hamkorlikda ishlash va ijtimoiy integratsiya muhim o'rin tutadi. O'qituvchilar, ota-onalar va mutaxassislar o'zaro hamkorlikda ish olib borgan taqdirda, har bir bola o'z salohiyatini ro'yobga chiqarishi, jamiyatda o'z o'rnini topishi mumkin. Shunday qilib, inklyuziv va differensial yondashuvlar orqali boshlang'ich sinfda anomal bolalarga sifatli ta'lim berish, ularning teng huquqli fuqarolar bo'lib shakllanishi uchun mustahkam zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Axmedov N., Qodirova M. *Defektologiya asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
2. Karimova R. *Maxsus pedagogika: nazariya va amaliyot*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Yo'ldosheva Z.A. *Inklyuziv ta'lim asoslari*. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
4. Nartayeva M. *Pedagogik texnologiyalar va inklyuziv ta'lim*. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2019.